

at betyde. Men det gaar det jo slet ikke ud paa (D. Christensen: Erstatning). Ja, det er en anden Sag. Men det kan ikke paa nogen Maade siges at gaa ud paa at fjerne det Forhold, at man skulde være udsat for at blive smidt ud fra sit Fæste- eller Leiehus, fordi man ikke følger enten Herremændens eller Bondens Onst — thi de Hrr. skulle erindre, at der er ligesaa vel Bønder, der ere Huseiere, som Herremænd —, fordi de have stemt mod Husbondens Onst. Det ærede Medlem ansøgte et Exempel paa en tidligere Indenrigsministers humane Afseer; det gjælder ikke, thi de Foranstaltninger, de Bestemmelser, som bleve Frugter af Frd. af 1848, da han var Indenrigsminister, vare netop af den Bestaffenhed, at de bleve trufne af Hensyn til Almenvellet og imod Erstatning, hvorvidt denne var tilstrækkelig eller ikke, derom kan der være Tvivl, men Meningen var ganske vist den, at det skulde være en tilstrækkelig Afvinding. Det er jo heller ikke Noget, der tyder hen paa, at Erstatningen ikke skulde staa i Forhold til Verdien af Arbejdet, at den tog af i Forhold til, som Mandens Arbeidskraft var aftagen, det var et Hensyn, som kunde og maatte tages, thi Cieren skulde naturligvis ikke have større Erstatning, end der virkelig kunde tilkomme ham, og at den maatte være mindre for ældre, udlevede Mænd end for yngre, er slet ikke noget særdeles Besynderligt.

Hvor nødig jeg end ønsker at forlænge denne i og for sig ørkesløse Diskussion, hvori man ganske vist uden Vidende eller Hensigt har misforstaaet det Allerreste af, hvad jeg har sagt, maa jeg dog henvende et Par Ord til det ærede Medlem for Præstø Amt's 2den Valgtreds (Leth), som har været særdeles heldig eller uheldig i at misforstaa, hvad jeg har sagt. Det ærede Medlem sagde, at naar der nu var behørende Bestemmelser i Lovgivningen med Hensyn til Benyttelsen af Fæstegods, saa havde de til Grundlag den historiske Udvikling. Jeg har nævnt den historiske Udvikling, som ved Siden af andre Ting havde Indflydelse paa den retlige Tilstand, men jeg har udtrykkelig sagt, at det er Fæstetvungen, hvorpaa det Hele grunder sig, og der eksisterer ingen Fæstetvang for Fæstehuses Vedkommende og naturligvis langt mindre for Leiehusene, som ogsaa ere indbefattede i dette Forslag. Man har talt om Fæstetvang, men det kan ikke nytte noget at tale derom, thi der bestaar retlig ingen saadan, man kan altsaa ikke gaa ud fra dette Grundlag. Der er Forskjel i Lovgivningsmagtens friere Bevægelse ligeoverfor Gaardmandsfæste og Husmandsfæste, og det er, at Gaardmandsfæste er nu engang i vor Lovgivning gjennem hundrede Aar betraget som et Gæmne, der stod paa en anden Maade overfor Lovgivningsmagten, end hvad der var fri Eiendom. Det ærede Medlem sagde, at jeg havde

ment, at denne Lov vilde kunne bevirke, at Proprietærer eller Herremænd — det er altid dem og ingen Andre — vilde anlægge en hel Mængde Arbejderboliger omkring paa deres Gaarde. Det har jeg slet ikke sagt, det vil det ærede Medlem kunne se i Tidenden, det vilde der ikke være nogen Mening i. Nei, jeg har sagt, at et Lovbud som dette vilde kunne have til Følge, at en Husbond istedetfor at leie sine Huse ud uuder de Betingelser, som her paabydes, vilde foretrække istedetfor Dagleiere at have flere faste Folk, til hvem han saa overlod Benyttelsen af disse Huse, der nu leies eller fæstes bort, som en Del af deres Arbeidsløn. Det var altsaa Antallet af disse Huse, der nu leies eller fæstes bort, som derved vilde svinde, det har jeg udtrykkelig tilføjet, derom kan det ærede Medlem overbevise sig ved at læse Tidenden; det Andet vilde være en Urimelighed, som jeg ikke har gjort mig skyldig i. Dernæst siger det ærede Medlem: Saaledes som Forholdet nu er, kan ingen Husmand med Rolighed leie et Hus. Det ærede Medlem gaar ud fra den Forudsætning, at enhver Mand, der gaar ind som Fæstehusmand eller Leiehusmand, er ødelagt; han er givne en urimelig Husbond i Bold (Leth: Paa ingen Maade). So, det er dog den Forudsætning, det ærede Medlem gaar ud fra. Min Erfaring er den, at de fleste Leie- og Fæstehusmænd sidde mere rolig og betrygget end den Klasse Husmand, som ere Ciere. Det ærede Medlem kan gjerne ryste paa Hovedet, men det er nu min Erfaring, og jeg kjender dog ogsaa lidt til Forholdet. Jeg veed, at det er almindeligt, at naar Huse blive leiede eller fæstede ud, have de paagjældende Ciere ikke nær Renten af den Sum, hvorfor de kunde sælge; saa billigt leies de ud, at Ingen erhverver dem som Eiendom paa billigere Maade. At Leierne alligevel kunne være fattige Folk, kan gjerne være, men man maa huske paa, at selv om der ikke kommer et saadant Lovforslag, bestaar jo Kontraktfriheden som hidtil. Det staaar Enhver frit for at sikre sig paa bedste Maade ligeoverfor uheldige Bestemmelser i Leiekontrakten. De fleste Leiekontrakter ere strevne med Hensyn til de Forhold, som her ønskes ordnede gjennem Lov, og jeg er overbevist om, at den Tilbøjelighed, der nu er tilstede til at vise Husmandsstanden velvillig Smødekommene, ikke vil stige derved, at de Paagjældende med mistænkelige Blikke skulle bindes ved Bestemmelser, som, hvorledes man end vender og dreier det, er Indgreb i Eiendomsretten, det er, en Forringelse af Eiendommens Verdi. Jeg veed ikke, om det ærede Medlem nu har forstaaet mig; jeg siger, at Bestemmelser som de her foreslaaede, der lægge Vaand paa Benyttelsen af den indtil nu fri Eiendom, forringer Eiendommens Verdi saaledes, at det med Rette kan siges at være et Indgreb i Eiendomsretten, der ikke har grundlovmæssig Berettigelse, naar ikke Almenvellet kræver det.